

С.Л. Безручук, к.е.н., доц.

І.Л. Грабчук, к.е.н., доц.

Державний університет «Житомирська політехніка»

Основні концепції впливу цифровізації на якість бухгалтерського обліку

Цифровізація стає невід'ємним елементом економічного життя в усіх його сферах, в тому числі в бухгалтерському обліку. Науковцями часто досліджуються питання домінуючого впливу цифровізації на систему бухгалтерського обліку і аудиту, проте, на нашу думку, такі дослідження стосуються лише впливу з точки зору використання техніки і технології. Метою статті є перегляд основних концепцій щодо визначення впливу на якість системи обліку та звітності в умовах цифрової економіки, визначених дослідниками. Проведено теоретичне дослідження поглядів авторів на вплив цифровізації на якість інформації, що формується в бухгалтерському обліку. Визначено основні тренди впливу цифровізації на якість інформації в бухгалтерському обліку, перешкоди щодо зростання якості облікової інформації. Зроблено висновок, що посилення окремих якісних характеристик корисної облікової інформації внаслідок цифровізації в цілому концептуально не змінює підходи до якості, адже і найкращий розвиток технологій поки не здатний остаточно витіснити облікових фахівців, завдяки їх можливостям до цифрового мислення, аналізу та оцінки інформації. Визначено, що саме суб'єкт також задає напрям якості облікової інформації на вході облікової системи.

Ключові слова: цифровізація; якість фінансової звітності; якість бухгалтерського обліку; якісні характеристики звітності.

JEL code: D71, H52, L31, L30, M41

Актуальність теми. У глобальному економічному просторі відбувається віртуалізація економіки, її трансформація у цифровий формат, зміна форм організації економічних відносин [12, с. 57]. Впровадження цифрових технологій (цифровізація, з англ. «digitalization») здійснюється не тільки у бізнес-процесі підприємства, але в усі сфери життя. Наразі цифрова технологія широко використовується в сучасній економічній діяльності, підвищуючи економічну ефективність та прискорюючи трансформацію економічної структури [4, с. 41]. Цей процес передбачає не лише встановлення сучасного обладнання або програмного забезпечення, але і фундаментальні зміни в підходах до управління, корпоративної культури та зовнішніх комунікаціях. В Україні в найближчі кілька років буде відбуватися поглиблення реформ та прискорення трансформації економічного розвитку в частині цифровізації (діджиталізації). Особливо вирішального значення набуває високий рівень цифровізації в умовах пандемії [3]. Коронакриза прискорила процеси цифровізації економіки [10, с. 14].

Процес цифровізації переважно впливає на діяльність та розвиток підприємств в умовах сьогодення [15], сприяє забезпеченню функції сталого розвитку. У цифрових процесів великі перспективи в галузі бухгалтерського обліку і аудиту [9]. Розвиток цифрової економіки зробив можливим цифрову обробку бухгалтерської інформації та використання програмних засобів для ведення бухгалтерського обліку й складання бухгалтерської (фінансової) звітності [16]. Визначення загального механізму трансформації систем обліку, контролю та управління, запит на створення єдиного інформаційного простору забезпечує необхідність концептуальних досліджень синергетичного ефекту ІТ-модернізації (діджиталізації) бухгалтерського обліку [21].

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спираються автори. Вплив цифрових технологій на бухгалтерський облік є основою багатьох наукових праць. Науково-теоретичним підґрунтям для проведення дослідження стали праці вітчизняних та іноземних вчених: Артюха О.В., Копань М.С. (2019), Мазіної О.І., Олійник В.С., Рогозного С.А. (2020), Назаренко І.М., Соколенко Л.Ф. (2021), Орехової А.І. (2020), Спільник І., Палюх М. (2019), Соколенко, Л.Ф. (2019), Nazarenko O., Nailiang Zhong (2020), Ghobakhloo M. (2020), Tortora D., Chierici R., Briamonte M.F., Tiscini R. (2021) та ін.

Соколенко Л.Ф. досліджено особливості перебігу процесів цифровізації суспільства в контексті стану соціально-економічного розвитку країн та регіонів для з'ясування рис трансформації системи комунікації між економічними агентами як користувачами облікової інформації [17]. Тенденції становлення цифрової економіки в глобальному економічному просторі визначено Кулинич М.Б. [12]. Бухгалтерський облік і аудит в умовах цифрової економіки досліджується вченими за різними напрямками: використання сучасних інформаційних систем та інновацій технології збору та обробки інформації, використання широкого спектра програмних продуктів [18]; впливу інформаційних систем та технологій бухгалтерського обліку на основоположні концепції фінансової звітності, роль системної цифровізації у формуванні реалізації стратегії підприємства [14], виявлення переваг використання цифрових технологій в бухгалтерському

обліку та аудиті, а також перспектив автоматизації ведення обліку [9; 11]; цифровий аудит як імператив виходу України з COVID-кризи та інструмент підвищення конкурентоспроможності держави [5]. Разом з тим, попри численні наукові дослідження, інші питання залишаються відкритими: вплив цифровізації на бухгалтерський облік досліджується авторами лише в частині змін у техніці і технології ведення бухгалтерського обліку, зміни в методології практично не розглядаються, не визначається вплив цифровізації на якість бухгалтерського обліку в цілому і звітність, що ним надається, зокрема. Потребують обговорення питання в частині виявлення впливу цифровізації на зміну цінностей, пріоритетів і орієнтирів, побудови якісно нових моделей бухгалтерського обліку і звітності на основі сучасних цифрових технологій.

Метою статті є узагальнення напрямів впливу цифровізації на систему обліку та звітності в умовах цифрової економіки, визначених дослідниками.

Викладення основного матеріалу. Науковці наголошують на тому, що впровадження цифрової економіки в бухгалтерський облік започаткувало його розвиток на абсолютно новому і сучасному рівні [13, с. 7]. Процес цифровізації призводить до ряду змін, які прямо чи опосередковано впливають на облікові процеси – змінюють як послідовність, так і технологію окремих операцій на його етапах, тим самим генерують умови для трансформації ряду елементів методу бухгалтерського обліку. При розкритті позитивних наслідків цифровізації, як правило, виокремлюють такі характеристики, як оперативність та достовірність. Якщо говорити про сферу бухгалтерського обліку, то наведені риси за умов цифрової трансформації якнайкраще відповідають результативним обліковим показникам, проте сам вплив є значно більшим.

Узагальнюючи дослідження науковців, вирізнімо основні напрями, які характеризують зміни в бухгалтерському обліку під впливом цифровізації:

1. Зміна практики ведення обліку, технології і методології отримання і надання інформації.

Використання цифрових інструментів в бухгалтерському обліку спрямоване, в першу чергу, на спрощення його ведення. Досягається це за рахунок:

- змін технологій отримання, зберігання і передачі необхідної інформації адресатам в бухгалтерському обліку, а також методології систематизації інформації [8];
- переведення облікових робіт у цифровий формат [21].

Внаслідок вказаних дій з'являється «...можливість створення єдиного інформаційного та кіберфізичного бізнес-простору, що перевершує традиційні методи бухгалтерського обліку, підвищує здатність книги-рахунку інтерпретувати і передавати інформацію швидше і ефективніше» [21 с. 148]. Сучасні інтегровані системи звітності, використання технології безконтактного надання інформації дозволяють у режимі реального часу фіксувати операції в момент їх здійснення, тим самим прискорюючи процес збору даних та представлення звітної інформації.

Окремі технології, які беруть свій початок зовсім в інших сферах, розглядаються в сучасних умовах як перспективні для впровадження в бухгалтерський облік. Цієї позиції дотримуються Н.Л. Шишкова, І.Спільник, М.Палюх. Такою технологією, зокрема, є блокчейн, що тісно пов'язаний з криптовалютою та дозволяє простежувати фінансові операції і операції на сайті; зберігати дані за допомогою постійного цифрового запису; забезпечувати доступ кожного учасника до актуальної копії бази даних, швидкість і надійність виконуваних операцій; захист операцій і користувачів завдяки децентралізації даних між серверами [8]. Основні переваги блокчейну – підвищення безпеки даних та надання підтвердження операцій – зумовлюють інтерес щодо його впровадження в сферу бухгалтерського обліку. Адже технологія блокчейн надає можливість підтвердження достовірності й уникнення надання неправдивої інформації. Щоправда, перспективи впровадження цієї технології на цьому етапі є неоднозначними для управлінського обліку, для фінансового обліку потрібно чітке врегулювання на державному рівні з внесенням відповідних змін до законодавства.

Цифрова фінансова звітність змінить практику ведення бухгалтерського обліку найближчими роками [2]. Адже зміни, зумовлені впровадженням цифрових технологій, стосуються не тільки збору, обробки інформації, але й її представлення. На сучасному етапі в Україні, як і в більшості країн світу, для фінансової звітності обрано формат XBRL. Система, яка базується на цьому стандарті, характеризується швидкістю та автоматичним формуванням звіту, спрощеним пошуком даних фінансової звітності в Інтернеті, можливістю обробки й аналізу даних та більш ефективним регуляторним процесом [18].

Вже декілька років тому, до того моменту, коли в Україні був обраний цифровий шлях розвитку, науковці [20, с. 193] зазначали, що використання інформаційно-комп'ютерних технологій при побудові бухгалтерського обліку дозволить використовувати концептуально новий підхід до структурного моделювання господарських процесів в обліковій системі. Цифрові технології тільки закріплюють такий результат та дозволяють досягнути його вищого рівня;

2. Зміна взаємодії між зацікавленими сторонами, зменшення інформаційної асиметрії.

Цифрова трансформація змінила спосіб ведення бізнесу і управління відносинами, тим самим стирає межі між зацікавленими сторонами [6] та знижує інформаційну асиметрію між ними. В умовах цифрової

економіки створені «...умови щодо максимальної автоматизації бізнес-процесів усередині підприємства й у взаєминах з контрагентами та державними органами внаслідок використання сучасних інформаційних технологій» [12, с. 61]. Протягом останніх років прискорюється розвиток електронного документообігу, причому розвивається як внутрішній, так і зовнішній документообіг. Адміністрування податкових платежів, подача звітності в електронному форматі – це необхідність, яка спровокувала впровадження електронного документообігу суб'єктами господарювання, дозволила відчувати переваги цього інструменту й активно впроваджувати його для обміну документами з іншими контрагентами.

Вирішення проблеми інформаційної асиметрії досягається за рахунок отримання надійних інформаційних сигналів, які будуть надаватися обліковим процесом. Використання інтегрованих інформаційних систем, які об'єднують об'єкти в єдиний інформаційний простір, забезпечує доступ різних суб'єктів до інформації про види діяльності підприємства. Проте інтерпретувати інформаційні сигнали, які подає система бухгалтерського обліку, мають саме бухгалтери, за умови здійснення цих дій іншими суб'єктами ефективність сигналів буде зменшуватися. За умови впровадження єдиного стандарту звітності, зокрема вже описаного XBRL, проблема інформаційної асиметрії знижується;

3. Зміни в об'єктах бухгалтерського обліку: трансформація існуючих, поява нових.

Цілком закономірним є те, що з розвитком цифрової економіки в діяльності суб'єктів господарювання використовуються нові об'єкти, поява яких зумовлена впровадженням нових цифрових технологій, інструментів, альтернативних цифрових засобів платежу. Такими новими об'єктами обліку, як зазначають І.Спільник, М.Палюх, стали віртуалізація одиниць вартості (електронні гроші, криптовалюти); токеновані активи, інструменти власного і позикового капіталу, зобов'язання [18]. При цьому внаслідок цифрової трансформації бухгалтерського обліку змінюються принципи формування і використання даних, що «...дозволяє цифровізувати та параметризувати ряд об'єктів, які класично не є об'єктами бухгалтерського обліку» [17, с. 168].

Одним із таких найбільш дискусійних об'єктів є криптовалюта, щодо облікового відображення якої тривають дискусії вже декілька років. Цьому сприяють її нерегульований правовий статус, неоднозначна правова природа, складність розуміння процесів, що супроводжують обіг. У вересні 2021 р. у другому читанні Верховною Радою України ухвалено законопроект «Про віртуальні активи», який визначає механізм правового регулювання сфери віртуальних активів та фактично легалізує ринок криптоактивів. Перед суб'єктами, діяльність яких пов'язана з криптовалютою, постає «... завдання обліку та відображення в звітності цього нового об'єкта» [16]. Без вирішення цього завдання окремі характеристики якості звітності просто втрачають своє значення. Адже навіть незважаючи на те, що перелік цих характеристик викликає дискусії, за умови відсутності у звітності інформації про активи, які офіційно визнані в країні, не можна говорити про її повноту, зіставність і в цілому про якість.

Процес цифровізації трансформує і вже існуючі об'єкти обліку: «...зміни будуть як в методиці об'єктів обліку, так і в методології оцінки об'єктів обліку, тобто збільшується кількість показників як економічних, так і соціальних, екологічних показників і показників відповідають за якість корпоративного управління» [13, с. 2]. Цифрові технології дозволяють опрацювати великі обсяги даних, тому об'єкти, оцінка яких була ускладнена внаслідок цієї причини (зокрема окремі види нематеріальних активів), вимагають більш глибокого дослідження. Наявні можливості щодо використання потужних інформаційних ресурсів для оцінки об'єктів обліку посилюють достовірність звітності;

4. Посилення якісних характеристик облікової інформації (своєчасності, прозорості, достовірності), поява нових функцій обліку.

Ряд науковців акцентує увагу на впливі цифровізації на окремі якісні характеристики бухгалтерського обліку в цілому та звітності зокрема. Так І.М. Назаренко [15] зазначає про удосконалення таких якісних характеристик облікової інформації, як своєчасність, документальна обґрунтованість та достовірність, достатність, доступність. Основою для вказаних змін є насамперед використання онлайн-платформ, які не тільки сприяють отриманню інформації, але й її акумуляції та наданні користувачам.

Зосереджуючись на наслідках цифровізації, О.І. Мазіна виокремлює ознаки, яким має відповідати інформація в сучасних умовах, зокрема: оперативна, повна, надійна, релевантна [14]. Крім того, науковці наголошують на трансформації концептуальної основи фінансової звітності під впливом використання потенціалу інформаційних технологій, що розширює методологічні і функціональні можливості формування прозорої та достовірної інформації у фінансовій звітності. Сформовані якісно нові бази даних щодо бізнес-процесів, на думку Л.Ф. Соколенко, дозволяють прогнозувати явища та процеси, виявляючи їх закономірності, що можуть бути використані всіма підсистемами управління компанії [8, с. 173]. Це дозволяє говорити про прогностичну функцію бухгалтерського обліку.

Проте неможливо стверджувати про автоматичне досягнення підвищення якості звітності при впровадженні цифрових технологій. З одного боку, цифровізація бухгалтерського обліку сприяє удосконаленню ряду якісних характеристик звітності, проте з іншого – актуалізує загрози, які можуть ставити під сумнів посилення цих характеристик. До таких загроз належить як зростання кількості злочинів у сфері інформаційної безпеки, так і викривлення інформації внаслідок недостатності методів

контролю за вхідними даними, використання несумісних механізмів та алгоритмів. Якщо перша група загроз формується внаслідок навмисних дій суб'єктів, то друга містить загрози від ненавмисних дій і їх результат, що на перший погляд є не таким очевидним. Проте саме використання недостовірних даних, які стануть основою для застосування сучасних концепцій обробки та передачі інформації (зокрема, BigData, штучний інтелект) призводить до прийняття неадекватних рішень, втрати можливостей та часу, необхідного на дослідження, очищення та виправлення помилок. Спільне управління даними та інструменти для усунення помилок у місці їх виникнення – це ефективні способи забезпечення якості даних для подальшого їх використання в цифрових технологіях.

Враховуючи систематизовані підходи щодо впливу цифровізації на облік, узагальнено визначені якісні характеристики звітності в розрізі цифрових трендів (табл. 1).

Таблиця 1

Основні цифрові тренди на їх вплив на якість обліку / звітності

Цифровий тренд*	Характеристика*	Вплив на якість обліку / звітності	Перешкоди
Дані стають головним джерелом конкурентоспроможності	Дані стають активом. Збирання, опис, зберігання та опрацювання даних дає змогу отримувати цінну інформацію для використання в ділових процесах, суспільному житті, роботі держави	BigData дозволяє підвищити ефективність, точність і швидкість зібраної та наданої інформації	Висуваються високі вимоги до початкових даних
Розвиток сфери Інтернету речей (Internet of things, IoT, ПоТ)	Розвиток мережі, що складається із взаємопов'язаних фізичних об'єктів або пристроїв, які мають вбудовані датчики та сенсори, а також програмне забезпечення, що дає можливість здійснювати взаємодію фізичних речей із комп'ютерними системами та мережами	Оперативне отримання інформації; усунення помилок	Недостатній рівень розвитку технічного забезпечення
Цифровізація або цифрові трансформації бізнесу та галузей економіки	Цифрові технології стали базою для створення нових продуктів, цінностей, властивостей та, відповідно, основою отримання конкурентних переваг на більшості ринків	Залежно від галузі економіки, на яку здійснюється вплив, наслідки варіюються. Однозначно, що вимоги до якісної складової звітності посилюються	Часта невідповідність інструментів бухгалтерського обліку сучасним реаліям, через що виникає ряд проблем, пов'язаних із впровадженням цифрових рішень

Джерело: * цифрові тренди, наведені на основі [19]

Цифрові технології актуалізують такі якісні характеристики звітності, як ефективність, точність, оперативність та достовірність. Проте посилення цих характеристик не є безумовним, необхідно враховувати перешкоди, які можуть бути факторами зниження якості звітності в умовах використання сучасних цифрових інструментів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Цифровізація економіки з кожними роком розширює свої можливості та робить бухгалтерський облік більш гнучким у своїх процесах. Основна перевага, яку створює цифровізація, полягає у можливості використання інформації різних систем забезпечення для прийняття управлінських рішень. Збір, опис, зберігання та обробка даних дозволяє отримувати цінну інформацію для використання в економічних процесах. Проте, на нашу думку, посилення окремих якісних характеристик корисної облікової інформації в цілому концептуально не змінює підходи до якості, адже і найкращий розвиток технологій поки що не здатний остаточно витіснити облікових фахівців, завдяки їх можливостям до цифрового мислення, аналізу та оцінки інформації. Саме суб'єкт також задає напрям якості облікової інформації на вході облікової системи. Подальших досліджень потребує проблема розробки стандартів обміну даними та комунікації, які пов'язують різні системи в єдину інтегровану інформаційну систему.

Список використаної літератури:

1. *Ghobakhloo M.* Industry 4.0, digitization, and opportunities for sustainability / *M.Ghobakhloo* // Journal of Cleaner Production. – 2020. – Vol. 252. DOI: 10.1016/j.jclepro.2019.119869.
2. *Hoffman Ch.* Financial Report Semantics and Dynamics Theory / *Ch.Hoffman, R. van. Egmond.* – 2012 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.xbrlsite.com/2012/Library/Theory-2012-02-11.pdf>.
3. *Katz R.* Can digitization mitigate the economic damage of a pandemic? Evidence from SARS / *R.Katz, J.Jung, F.Callorda* // Telecommunications Policy. – 2020. – Vol. 44, Issue 10. DOI: 10.1016/j.telpol.2020.102044.
4. *Nazarenko O.* The impact of the development of the digital economy on retail trade enterprises in China / *O.Nazarenko, Hailiang Zhong* // Інвестиції: практика та досвід. – 2020. – Vol. 19–20. – P. 40–45. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.19-20.40.

5. Digital Audit as an Imperative for Ukraine's Way out From the COVID-crisis and a Tool to Increase the Competitiveness of the State / *K.Nazarova, M.Nezhyva, V.Hotsuliak et al.* // *SHS Web of Conferences* 100, 01001. – 2021. – P. 1–7. DOI: 10.1051/shsconf/202110001001.
6. I digitize so I exist. Searching for critical capabilities affecting firms' digital innovation / *D.Tortora, R.Chierici, M.F. Briamonte, R.Tiscini* // *Journal of Business Research*. – 2021. – Vol. 129. – P. 193–204. DOI: 10.1016/j.jbusres.2021.02.048.
7. *Артюх О.В.* Вплив цифровізації на розвиток бухгалтерського обліку / *О.В. Артюх, М.С. Копань* // Сучасні наукові погляди на модернізацію, інноваційні технології та фінансові процеси : збірник тез Міжнародної науково-практичної конф., 29 червня 2019 р. – Київ : Аналітичний центр «Нова Економіка», 2019. – С. 66–69 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9915>.
8. *Варламова Д.В.* Вопросы внедрения цифровых технологий в систему бухгалтерского учета / *Д.В. Варламова, Л.Д. Алексеева* // *Вестник Алтайской академии экономики и права*. – 2020. – Вып. 5, Ч. 2. – С. 248–254. DOI: 10.17513/vaael.1136.
9. *Василенко М.Е.* Цифровизация в бухгалтерском учете и аудите / *М.Е. Василенко, П.С. Терновая* // *Азимут научных исследований: экономика и управление*. – 2020. – № 3 (32). – С. 354–356. DOI: 10.26140/anie-2020-0903-0084/.
10. *Городиський М.П.* Вплив COVID-19 на трансформацію економіки та бухгалтерського обліку / *М.П. Городиський, Д.М. Захаров, І.В. Орлов* // *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. – 2021. – № 3 (47). – С. 14–22. DOI: 10.26642/pbo-2020-3(47)-14-22.
11. *Долбнева Д.В.* Стан та перспективи використання комп'ютерних технологій в обліково-аналітичній роботі вітчизняних підприємств / *Д.В. Долбнева, Т.І. Сподарик* // *Облік і фінанси*. – 2020. – № 3 (89). – С. 22–29. DOI: 10.33146/2307-9878-2020-3(89)-22-29.
12. *Кулинич М.Б.* Тенденції становлення цифрової економіки в глобальному економічному просторі / *М.Б. Кулинич* // *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. – 2019. – № 16. – С. 57–63. DOI: 10.31521/modecon.V16(2019)-08.
13. *Локтионова С.А.* Взаимодействие бухгалтерского учета и цифровой экономики / *С.А. Локтионова* // *Образование и наука в современных реалиях : материалы XI Междунар. науч.-практ. конф. 20 дек. 2019 г. ; ред. О.Н. Широков и др.* – Чебоксары : ЦНС «Интерактив плюс», 2019. – С. 306–308.
14. *Мазіна О.І.* Цифровізація як найважливіший інструмент розвитку системи обліку та звітності / *О.І. Мазіна, В.С. Олійник, С.А. Рогозний* // *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Сер. : Економічні науки. – 2020. – Вып. 5. DOI: 10.25313/2520-2294-2020-5-6028.
15. *Назаренко І.М.* Цифровізація як вектор модернізації системи бухгалтерського обліку / *І.М. Назаренко, Л.Ф. Соколенко* // *Бухгалтерський облік як наука: від основ до наукової картини світу : колективна монографія / за заг. ред. В.Я. Плаксієнка*. – Київ : Центр учбової літератури, 2021. – С. 196–208.
16. *Орехова А.І.* Цифровізація сфери бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки / *А.І. Орехова* // *Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 25 листопада 2020 р.* – Кропивницький : Ексклюзив-Систем, 2020. – С. 255–257 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://repo.snau.edu.ua:8080/xmlui/handle/123456789/9310>.
17. *Соколенко Л.Ф.* Розвиток процесів цифровізації як передумова трансформації організаційно-методологічних засад бухгалтерського обліку / *Л.Ф. Соколенко* // *Економіка, управління та адміністрування*. – 2019. – Вып. 4 (90). – С. 167–175. DOI: 10.26642/jen-2019-4(90)-167-175.
18. *Спільник І.* Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки / *І.Спільник, М.Палюх* // *Міжнародний науковий журнал*. – 2019. – Вып. 1–2. – С. 83–96.
19. Україна 2030 e-країна з розвинутою цифровою економікою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.
20. *Чижевська Л.В.* Тенденції розвитку бухгалтерського обліку: 100 років потому (зріз за 1914 і 2014 роки) / *Л.В. Чижевська* // *Бухгалтерський облік, контроль і аналіз у сучасній економічній науці та практиці : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 3–4 квітня 2014 р. ; редкол. В.І. Єфіменко та ін.* – Київ : КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2014. – С. 192–194 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/6578>.
21. *Шишкова Н.Л.* Перспективи IT-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії та практики / *Н.Л. Шишкова* // *Економічний вісник Дніпровського технологічного університету*. – 2019. – Вып. 3 (67). – С. 146–159. DOI: 10.33271/ev/67.146.

References:

1. Ghobakhloo, M. (2020), «Industry 4.0, digitization, and opportunities for sustainability», *Journal of Cleaner Production*, Vol. 252, doi: 10.1016/j.jclepro.2019.119869.
2. Hoffman, Ch. and Egmond, van R. (2012), *Financial Report Semantics and Dynamics Theory*, [Online], available at: <http://www.xbrlsite.com/2012/Library/Theory-2012-07-20.pdf>
3. Katz, R., Jung, J. and Callorda, F. (2020), «Can digitization mitigate the economic damage of a pandemic? Evidence from SARS», *Telecommunications Policy*, Vol. 44, Issue 10, doi: 10.1016/j.telpol.2020.102044.
4. Nazarenko, O. and Hailiang, Zhong (2020), «The impact of the development of the digital economy on retail trade enterprises in China», *Investycii: praktyka ta dosvid*, Vol. 19–20, pp. 40–45, doi: 10.32702/2306-6814.2020.19-20.40.
5. Nazarova, K., Nezhyva, M., Hotsuliak, V. et al. (2021), «Digital Audit as an Imperative for Ukraine's Way out From the COVID-crisis and a Tool to Increase the Competitiveness of the State», *SHS Web of Conferences* 100, 01001, pp. 1–7, doi: 10.1051/shsconf/202110001001.

6. Tortora, D., Chierici, R., Briamonte, M.F. and Tiscini, R. (2021), «I digitize so I exist. Searching for critical capabilities affecting firms' digital innovation», *Journal of Business Research*, Vol. 129, pp. 193–204, doi: 10.1016/j.jbusres.2021.02.048.
7. Artjuh, O.V. and Kopan', M.S. (2019), «Vplyv cyfrovizacii' na rozvytok buhgalters'kogo obliku», *Suchasni naukovi poglady na modernizaciju, innovacijni tehnologii' ta finansovi procesy*, zbirnyk tez Mizhnarodnoi' naukovopraktychnoi' konf., 29 chervnja 2019 r., Analitychnyj centr «Nova Ekonomika», Kyi'v, pp. 66–69, [Online], available at: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9915>
8. Varlamova, D.V. and Alekseeva, L.D. (2020), «Voprosy vnedreniya tsifrovyykh tekhnologii v sistemu buhgalterskogo ucheta», *Vestnik Altaiskoi akademii ekonomiki i prava*, Issue 5, Part 2, pp. 248–254, doi: 10.17513/vaael.1136.
9. Vasilenko, M.E. and Ternovaya, P.S. (2020), «Tsifrovizatsiya v buhgalterskom uchete i audite», *Azimet nauchnykh issledovani: ekonomika i upravlenie*, No. 3 (32), pp. 354–356, doi: 10.26140/anie-2020-0903-0084.
10. Gorodys'kyj, M.P., Zaharov, D.M. and Orlov, I.V. (2021), «Vplyv COVID-19 na transformaciju ekonomiky ta buhgalters'kogo obliku», *Problemy teorii' ta metodologii' buhgalters'kogo obliku, kontrolju i analizy*, No. 3 (47), pp. 14–22, doi: 10.26642/pbo-2020-3(47)-14-22.
11. Dolbnjeva, D.V. and Spodaryk, T.I. (2020), «Stan ta perspektyvy vykorystannja komp'juternyh tehnologij v oblikovo-analitchnij roboti vitchyznjanyh pidpryemstv», *Oblik i finansy*, No. 3 (89), pp. 22–29, doi: 10.33146/2307-9878-2020-3(89)-22-29.
12. Kulynych, M.B. (2019), «Tendencii' stanovlennja cyfrovoi' ekonomiky v global'nomu ekonomichnomu prostori», *Elektronne naukove fahove vydannja z ekonomichnyh nauk «Modern Economics»*, No. 16, pp. 57–63, doi: 10.31521/modecon.V16(2019)-08.
13. Loktionova, S.A. (2019), «Vzaimodeistvie buhgalterskogo ucheta i tsifrovoi ekonomiki», *Obrazovanie i nauka v sovremennykh realiyakh*, materialy XI Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. 20 dek. 2019 g., in Shirokov, O.N. et al. (ed.), TsNS «Interaktiv plus», Cheboksary, pp. 306–308.
14. Mazina, O.I., Olijnyk, V.S. and Rogoznyj, S.A. (2020), «Cyfrovizacija jak najvazhlyvishyj instrument rozvytku systemy obliku ta zvitnosti», *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal «Internauka»*, Serija *Ekonomichni nauky*, Issue 5, doi: 10.25313/2520-2294-2020-5-6028.
15. Nazarenko, I.M. and Sokolenko, L.F. (2021), «Cyfrovizacija jak vektor modernizacii' systemy buhgalters'kogo obliku», *Buhgalters'kyj oblik jak nauka: vid osnov do naukovoï kartyny svitu*, kolektyvna monografija, in Plaksijenka, V.Ja. (ed.), Centr uchbovoi' literatury, Kyi'v, pp. 196–208.
16. Orjehova, A.I. (2020), «Cyfrovizacija sfery buhgalters'kogo obliku v umovah cyfrovoi' ekonomiky», *Rozvytok obliku, audytu ta opodatkuvannja v umovah innovacijnoi' transformacii' social'no-ekonomichnyh system*, materialy VIII Mizhnarodnoi' naukovo-praktychnoi' konferencii', 25 lystopada 2020 r., Ekskljuzyv-System, Kropyvnyckyj, pp. 255–257, [Online], available at: <http://repo.snau.edu.ua:8080/xmlui/handle/123456789/9310>
17. Sokolenko, L.F. (2019), «Rozvytok procesiv cyfrovizacii' jak peredumova transformacii' organizacijno-metodologichnyh zasad buhgalters'kogo obliku», *Ekonomika, upravlinnja ta administruvannja*, No. 4 (90), pp. 167–175, doi: 10.26642/jen-2019-4(90)-167-175.
18. Spil'nyk, I. and Paljuh, M. (2019), «Buhgalters'kyj oblik v umovah cyfrovoi' ekonomiky», *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal*, Issue 1–2, pp. 83–96.
19. Ukraïna 2030 e-kraïna z rozvynutoju cyfrovoju ekonomikoju, [Online], available at: <https://strategy.uifuture.org/kraïna-z-rozvinutoju-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>
20. Chyzhevs'ka, L.V. (2014), «Tendencii' rozvytku buhgalters'kogo obliku: 100 rokiv potomu (zriz za 1914 i 2014 rr.)», *Buhgalters'kyj oblik, kontrol' i analiz u suchasnij ekonomichnij nauki ta praktyci*, zb. materialiv III Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 3–4 kvitnja 2014 r., in Jefimenko, V.I. et al. (ed.), KNEU im. Vadyma Get'mana, Kyi'v, pp. 192–194, [Online], available at: <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/6578>
21. Shyshkova, N.L. (2019), «Perspektyvy IT-modernizacii' buhgalters'kogo obliku: aktualizacija teorii' ta praktyky», *Ekonomichnyj visnyk Dniprov'skogo tehnologichnogo universytetu*, Issue 3 (67), pp. 146–159, doi: 10.33271/ev/67.146.

Безручук Світлана Леонідівна – кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0001-7374-7875>.

Наукові інтереси:

- міжнародні аспекти бухгалтерського обліку;
- проблеми викладання бухгалтерського обліку;
- якість бухгалтерського обліку і звітності.

E-mail: bezruchuksl@gmail.com.

Грабчук Ірина Леонідівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-3664-7765>.

E-mail: Grabchuk0208@gmail.com.

Стаття надійшла до редакції 08.11.2021.